

Ćwiczenie: "Obwody ze sprzężeniami magnetycznymi"

Opracowane w ramach projektu: "Informatyka – mój sposób na poznanie i opisanie świata" realizowanego przez Warszawską Wyższą Szkołę Informatyki.

Zakres ćwiczenia:

- Cewki indukcyjne – sprzężenia dodatnie i ujemne
- Wyznaczanie zacisków jednoimiennych cewek
- Wyznaczanie parametrów schematu zastępczego cewek indukcyjnych
- Projektowanie transformatora
- Stan jałowy transformatora
- Stan zwarcia transformatora
- Transformator w stanie obciążenia
- Przekładnik prądowy
- Przekładnik napięciowy

Autor: Marcin Godziemba-Maliszewski

Radom 2013

Scenariusz prowadzenia ćwiczenia

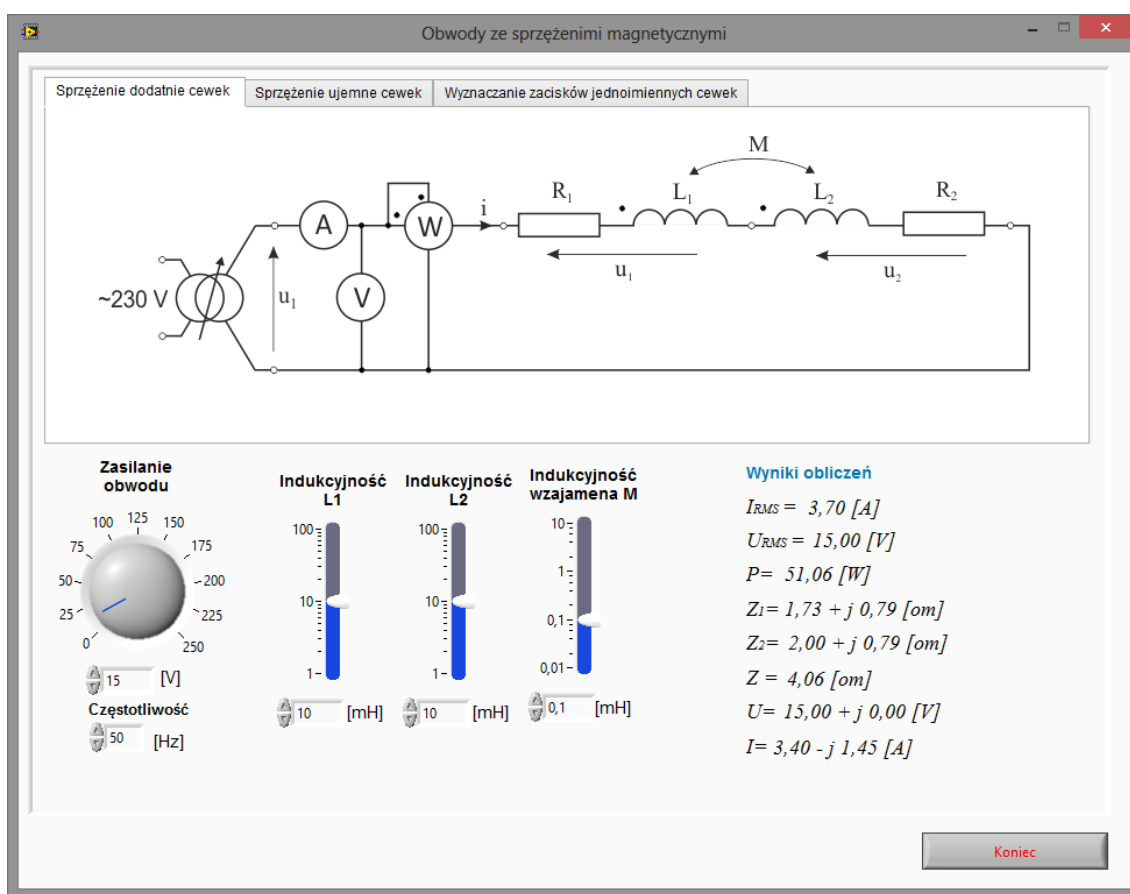
Celem ćwiczenia jest zapoznanie się z elementami obwodów zawierającymi sprzężenia magnetyczne: cewki indukcyjne, transformatory sieciowe oraz przekładniki napięciowe i prądowe

Obwody ze sprzężeniami magnetycznymi.

Celem modułu jest poznanie właściwości obwodów zawierających cewki bez rdzenia ferromagnetycznego sprzężone ze sobą magnetycznie oraz ze sposobami łączenia cewek mających wpływ na znak i wartość indukcyjności magnetycznej

Zadanie 1 - Pomiar impedancji układu z szeregowym połączeniem cewek – sprzężenie dodatnie.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku 1 należy wykonać pomiary napięć, prądów i mocy dla parametrów układu podanego przez prowadzącego ćwiczenie. Pomiary przeprowadzić dla kilku wartości napięcia zasilającego układ a wyniki pomiarów zapisać w tabeli pomiarowej nr. 1

Rys. 1. Wirtualny przyrząd pomiarowy do pomiaru impedancji cewek indukcyjnych połączonych szeregowo.

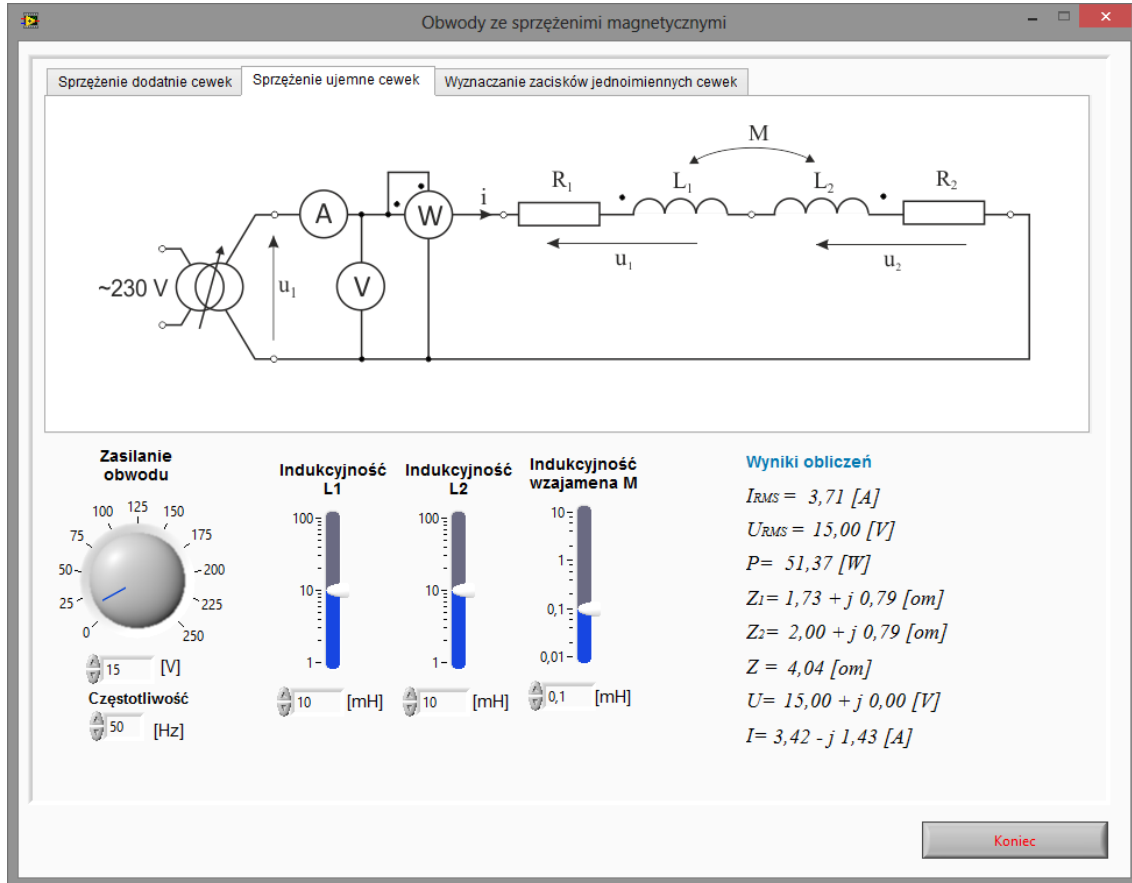
Tabela pomiarowa nr 1

$L_p.$	$I [A]$	$U [V]$	$Z_{zast} [\Omega]$	$L_{zast} [H]$

Zadanie 2 - Pomiar impedancji układu z szeregowym połączeniem cewek – sprzężenie ujemne.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku 2 należy wykonać pomiary napięć, prądów i mocy dla parametrów układu jak w zadaniu 1. Pomiary przeprowadzić dla kilku wartości napięcia zasilającego układ a wyniki pomiarów zapisać w tabeli pomiarowej nr. 2

Rys. 2. Wirtualny przyrząd pomiarowy do pomiaru impedancji cewek indukcyjnych połączonych szeregowo.

Tabela pomiarowa nr 2

<i>Lp.</i>	<i>I [A]</i>	<i>U [V]</i>	<i>Z_{zast} [Ω]</i>	<i>L_{zast} [H]</i>

Zadanie 3 – Wyznaczanie impedancji cewek oraz schemat zastępczy cewek indukcyjnych.

Na podstawie otrzymanych danych w zadaniu 2 i 3 należy policzyć impedancje zastępcze cewek dla układu ze sprzężeniem dodatnim oraz ujemnym o stałej wartości indukcyjności wzajemnej. Wyniki pomiarów zapisać w tabeli pomiarowej nr 3.

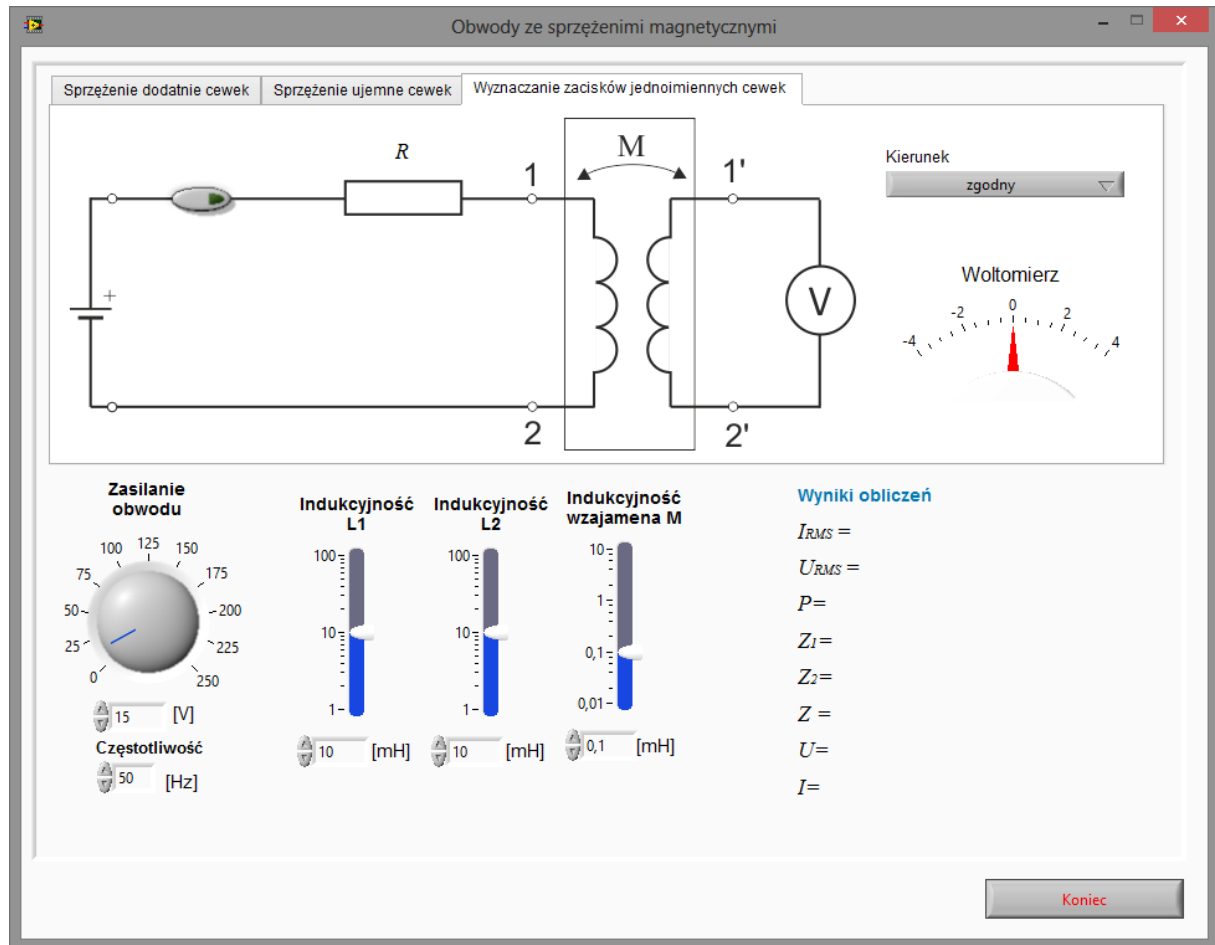
Tabela pomiarowa nr 3

<i>Sprzężenie</i>		<i>Pomiary</i>			<i>Obliczenia</i>			
	<i>lp</i>	<i>U [V]</i>	<i>I[A]</i>	<i>P[W]</i>	<i>Z [Ω]</i>	<i>X [Ω]</i>	<i>X_M [Ω]</i>	<i>X_{Mdu} [Ω]</i>
<i>dodatnie</i>	1							
	2							
	3							
<i>ujemne</i>	1							
	2							
	3							

Zadanie 4 – Wyznaczanie zacisków jednoimiennych.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku 3 należy wyznaczyć zaciski jednoimienne cewki indukcyjnej zamodelowanej w symulatorze.

Rys. 3. Wirtualny przyrząd pomiarowy do wyznaczania zacisków jednoimiennych.

Transformator sieciowy.

Celem modułu jest poznanie parametrów, właściwości eksploatacyjnych oraz sposobu wyznaczania i pomiaru niektórych charakterystycznych parametrów oraz charakterystyk transformatora sieciowego.

Projektowanie transformatora

Stan jałowy transformatora   Stan zwarcia transformatora   Pomiar charakterystyki zewnętrznej

Projektowanie transformatora sieciowego małej mocy

Parametry transformatora

- Napięcie pierwotne: 230 [V]
- Napięcie wtórne: 150 [V]
- Indukcja magnetyczna B_m : 11000 [Gauss]
- Moc S po stronie wtórnej: 245 [VA]
- Straty w miedzi: 5 [%]
- Straty w żelazie: 6 [W]

Parametry obliczone

- Moc S strony pierwotnej = 275,50 [VA]
- Przekrój rdzenia = 19,92 [cm²]
- Liczba zwojów $N = 2,06$ [zwołt]
- Liczba zwojów $Z_1 = 473$ zwojów
- Liczba zwojów $Z_2 = 308$ zwojów
- Prąd $I_1 = 1,20$ [A]
- Prąd $I_2 = 1,63$ [A]
- Średnica drutu $\phi_1 = 0,71$ [mm]
- Średnica drutu $\phi_2 = 0,83$ [mm]
- Przekładnia zwojowa $V_Z = 1,53$

Koniec

Rys. 4. Projektowanie parametrów transformatora sieciowego małej mocy.

Zadanie 5.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku nr 4 należy zaprojektować transformator sieciowy o parametrach określonych przez prowadzącego ćwiczenie. Parametry nastawione oraz wynikające z uproszczonych obliczeń należy zapisać w tabeli pomiarowej. Dla nastawionych parametrów należy obliczyć rezystancję uzwojeń wynikającą ze średnicy rdzenia oraz liczby i średnicy drutu. Przyjąć że uzwojenie jest wykonane z miedzi.

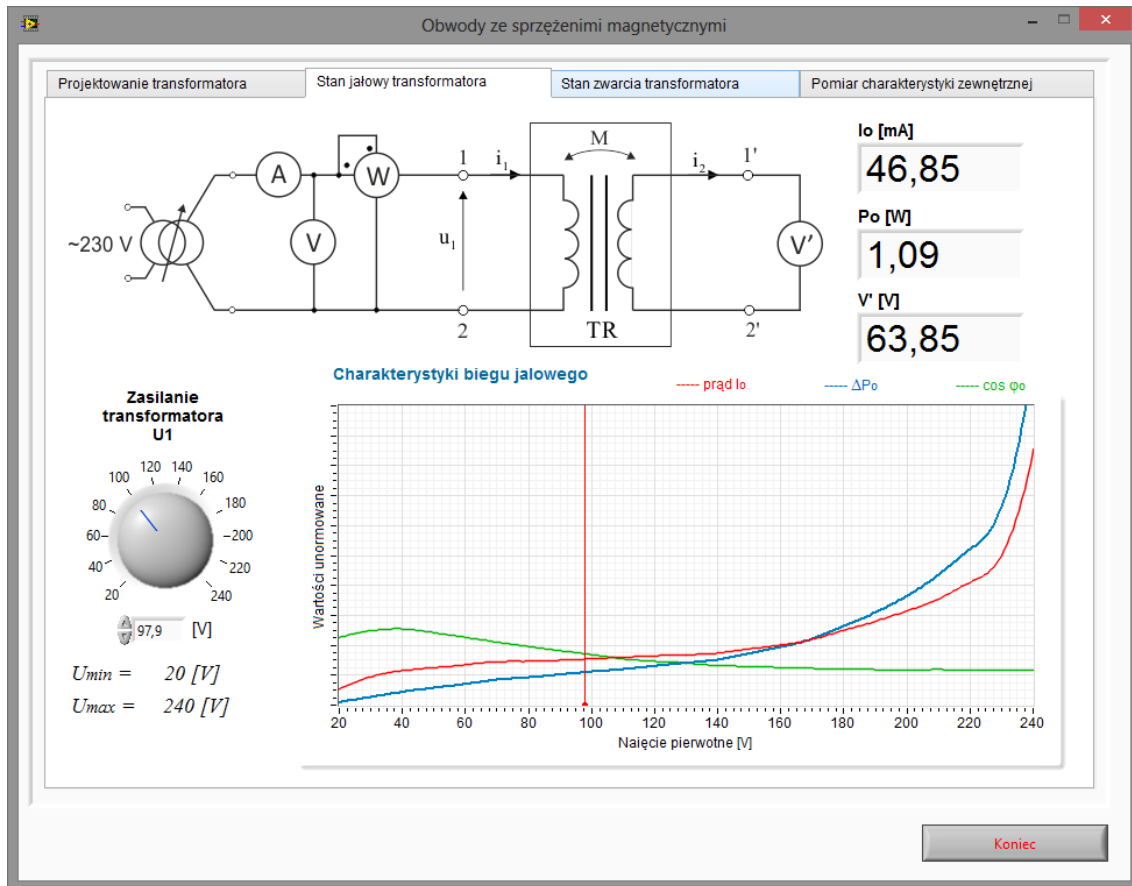
Zadanie 6.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku nr 4 należy zaobserwować wpływ parametrów transformatora na liczbę zwojów, przekładnię oraz różnicę mocy pomiędzy mocą pozorną uzwojenia pierwotnego i wtórnego.

Zadanie 7.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku nr 5 należy przeprowadzić tzw. próbę stanu jałowego polegającą na regulacji napięcia wejściowego (pierwotnego) transformatora w zakresie od 10% - 110% wartości napięcia znamionowego dla nieobciążonego uzwojenia wtórnego transformatora. Otrzymane dane należy zanotować w tabeli pomiarowej nr 4

Rys.5. Wirtualny przyrząd pomiarowy do przeprowadzania próby stanu jałowego transformatora.

Tabela pomiarowa nr 4.

$Lp.$	$U_1 [V]$	$U' [V]$	$I_o [A]$	$P_o [W]$

Zadanie 8.

Na podstawie danych z tabeli pomiarowej nr 4 należy wyznaczyć wartość znamionowych strat w żelazie dla wartości znamionowej napięcia zasilającego transformator.

$$R_{Fe} = \frac{U_{1N}^2}{P_o} = \dots\dots\dots [\quad] \quad X_{\mu} = \frac{U_{1N}}{I_1 \cdot \sin \varphi_{oN}} = \dots\dots\dots [\quad]$$

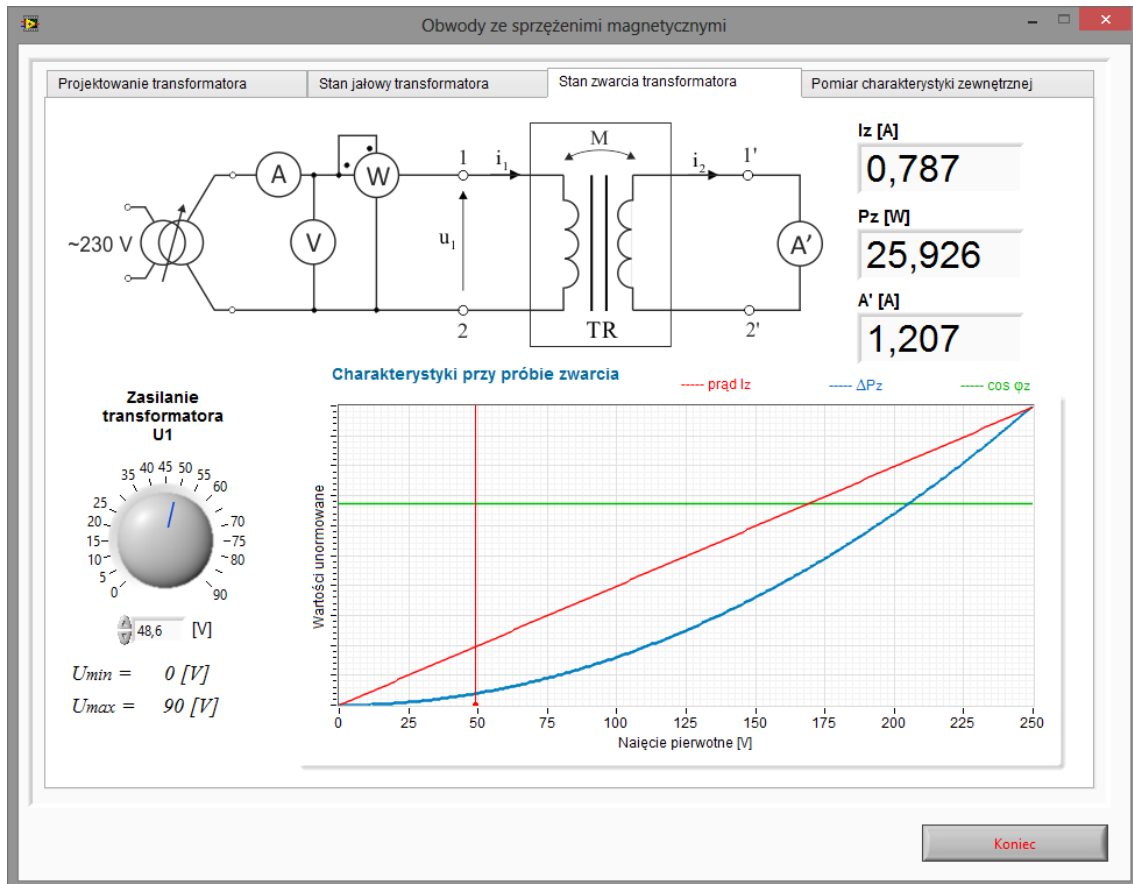
Zadanie 9.

Na podstawie danych z tabeli pomiarowej nr 4 należy wykreślić charakterystyki:

- Zależność prądowo-napięciową stanu jałowego
- Zależność współczynnika mocy w funkcji napięcia zasilającego
- Zależność mocy w funkcji w funkcji napięcia zasilającego

Zadanie 10.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku nr 6 należy przeprowadzić tzw. próbę zwarcia polegającą na regulacji napięcia wejściowego (pierwotnego) transformatora w zakresie od 0 do takiej wartości napięcia, aby w uzwojeniach popłynął prąd o 20% większy od wartości znamionowych dla zwartego uzwojenia wtórnego transformatora. Napięcie graniczne wynosi zazwyczaj od kilku do kilkunastu procent napięcia znamionowego. Pomiar mocy pobranej przez transformator w stanie zwarcia pozwala w przybliżeniu określić straty mocy w jego uzwojeniach. Otrzymane dane należy zanotować w tabeli pomiarowej nr 5

Rys.6. Wirtualny przyrząd pomiarowy do przeprowadzania próby stanu jałowego transformatora.

Tabela pomiarowa nr 5.

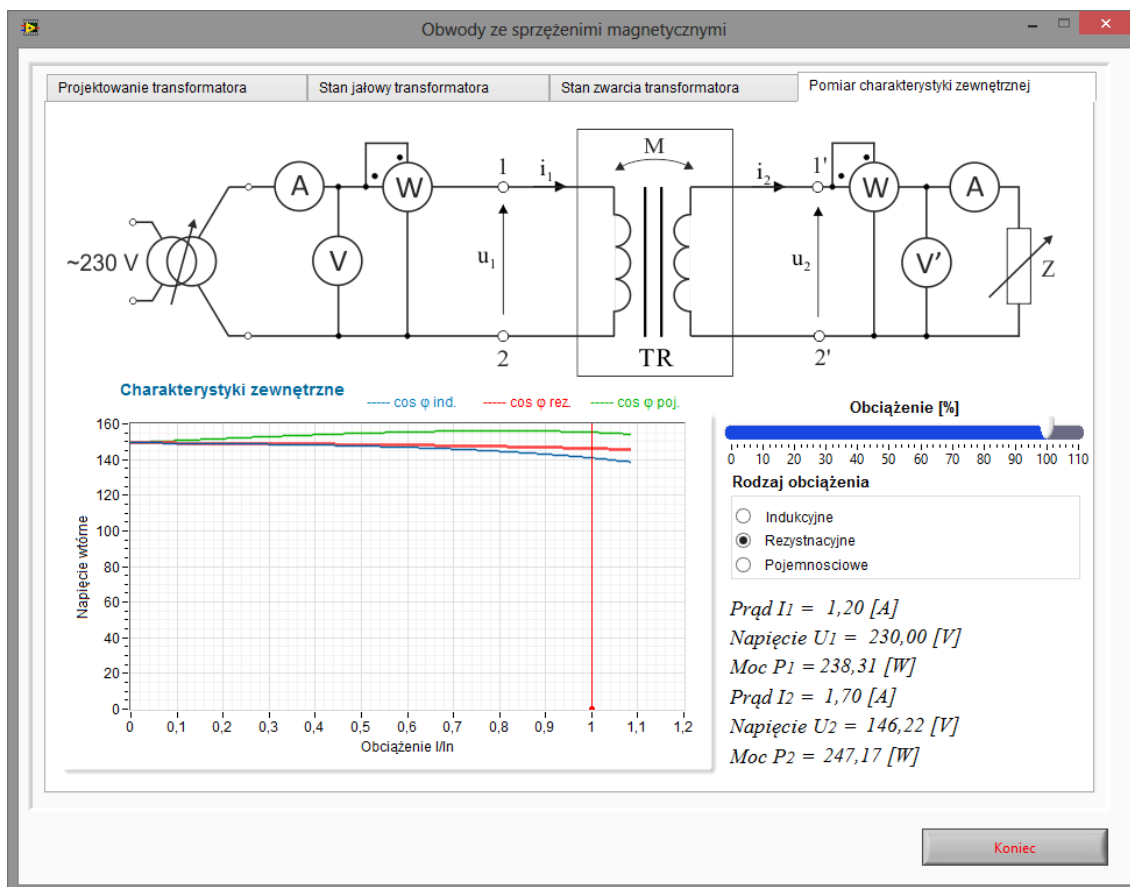
$Lp.$	$U_z [V]$	$I_z [A]$	$I' [A]$	$P_z [W]$	$\cos \varphi_z = \frac{P_z}{U_z \cdot I_z}$

Zadanie 11.

Na podstawie danych z tabeli pomiarowej nr 5 należy wykreślić w jednym układzie współrzędnych zależności P_z , U_z oraz $\cos \varphi_z$ w funkcji prądu zwarcia. Dla największego napięcia U_z odczytać z charakterystyki stanu jałowego wartość $P_{Fe}=f(U_0)$ moc strat w obwodzie magnetycznym dla danego napięcia a następnie wyznaczyć ich udział w stratach przy próbie zwarcia, jako stosunek P_{Fe} / P_z .

Zadanie 12.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku nr 7 należy wyznaczyć charakterystykę zewnętrzną transformatora sieciowego polegającą na wyznaczeniu zależności napięcia wyjściowego i sprawności transformatora w funkcji prądu obciążenia i charakteru obciążenia przy stałym napięciu zasilającym transformator równym napięciu znamionowemu. Wyniki pomiarów należy zanotować w tabeli pomiarowej nr.6.

Rys.7. Wirtualny przyrząd pomiarowy do wyznaczania charakterystyki zewnętrznej transformatora sieciowego.

Tabela pomiarowa nr 6.

Lp.	Wyniki pomiarów							Wartości obliczone			
	$U_1 [V]$	$I_1 [A]$	$U_2 [V]$	$I_2 [A]$	$P_1 [W]$	$P_2 [W]$	typ obciążenia	$U_{2ob} [V]$	$P_{2ob} [W]$	$\eta [\%]$	$\cos \varphi$

Zadanie 13.

Na podstawie danych z tabeli pomiarowej nr 6 należy wykreślić w jednym układzie współrzędnych zależności napięcia wtórnego w funkcji prądu dla trzech typów obciążeń.

Zadanie 14.

Na podstawie danych z tabeli pomiarowej nr 6 należy wykreślić zależność sprawności transformatora w funkcji prądu dla trzech typów obciążeń.

$$\eta = \frac{P_2}{P_1} \cdot 100\%$$

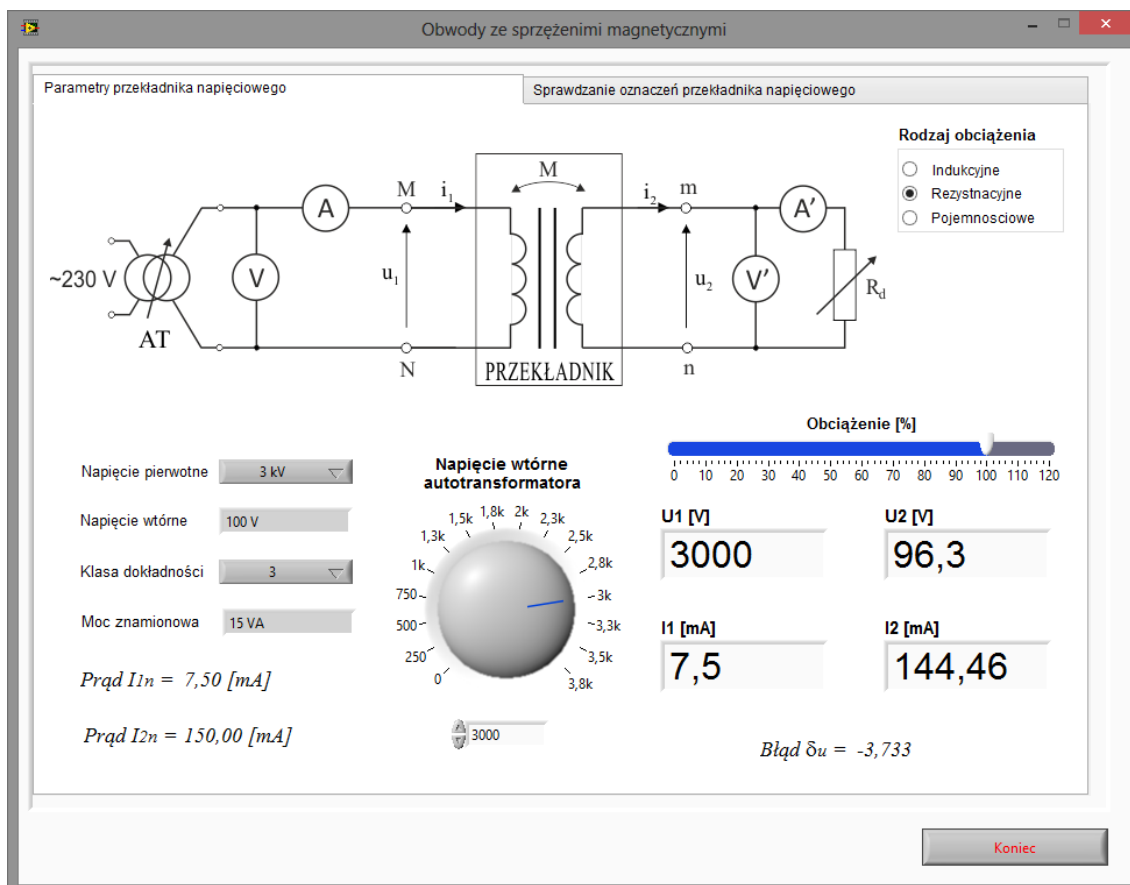

Przekładnik napięciowy.

Celem modułu jest poznanie parametrów, właściwości eksploatacyjnych oraz sposobu wyznaczania i pomiaru niektórych charakterystycznych parametrów oraz charakterystyk przekładnika napięciowego.

Zadanie 15.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku nr 8 należy wykonać pomiar błędów przekładnika napięciowego w funkcji obciążenia dla różnych typów obciążeń i klas przekładnika. Obciążenie należy regulować od 0 do 120% wartości maksymalnej. Wyniki pomiarów należy zanotować w tabeli pomiarowej nr 7.

Rys.8. Wirtualny przyrząd pomiarowy do wyznaczania błędów przekładnika napięciowego.

Tabela pomiarowa nr 7.

$Lp.$	$\frac{U_1}{U_{1N}} \cdot 100\%$	Obciążenie [%]	$U_1 [V]$	$I_1 [A]$	$U_2 [V]$	$I_2 [A]$	$\Delta U [\%]$

Zadanie 16.

Na podstawie danych z tabeli pomiarowej nr 7 należy wykreślić na jednym wykresie wartość uchybu napięciowego w zależności od wartości obciążenia dla różnych typów obciążenia. Na wykres nanieść wartości dopuszczalne zgodnie z normą dla przekładników napięciowych.

Zadanie 17.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku nr 8 należy wykonać pomiar błędów przekładnika napięciowego w funkcji wartości napięcia pierwotnego dla kilku obciążeń z zakresu 5%-60% oraz z zakresu 80%-120%. Wyniki pomiarów należy zanotować w tabeli pomiarowej nr 8.

Tabela pomiarowa nr 8.

$Lp.$	$\frac{U_1}{U_{1N}} \cdot 100\%$	Obciążenie [%]	$U_1 [V]$	$I_1 [A]$	$U_2 [V]$	$I_2 [A]$	$\Delta U [\%]$

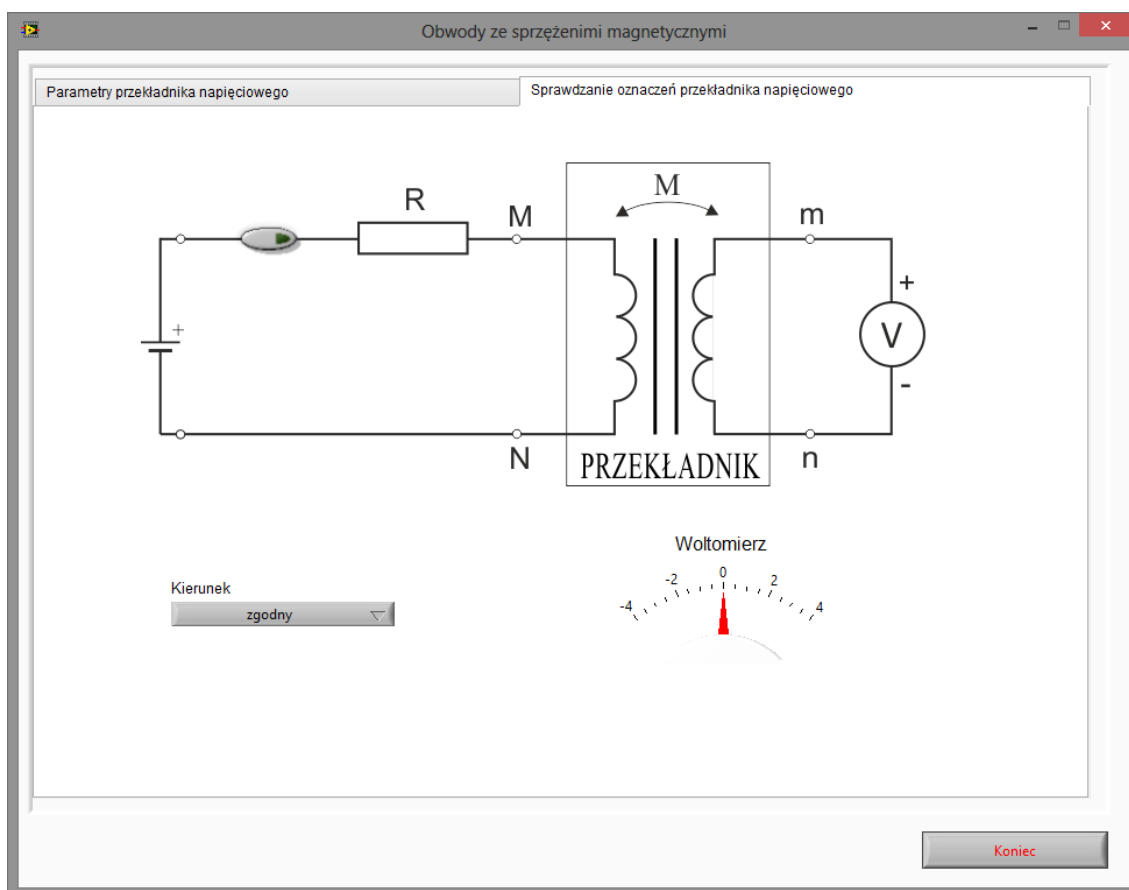
Zadanie 18.

Na podstawie danych z tabeli pomiarowej nr 8 należy wykreślić na jednym wykresie wartość uchybu napięciowego w zależności od wartości obciążenia dla danego napięcia pierwotnego. Na wykres nanieść wartości dopuszczalne zgodnie z normą dla przekładników napięciowych.

Sprawdzanie oznaczeń zacisków przekładnika napięciowego

Zadanie 19

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku 9 należy sprawdzić poprawność oznaczenia zacisków przekładnika prądowego.

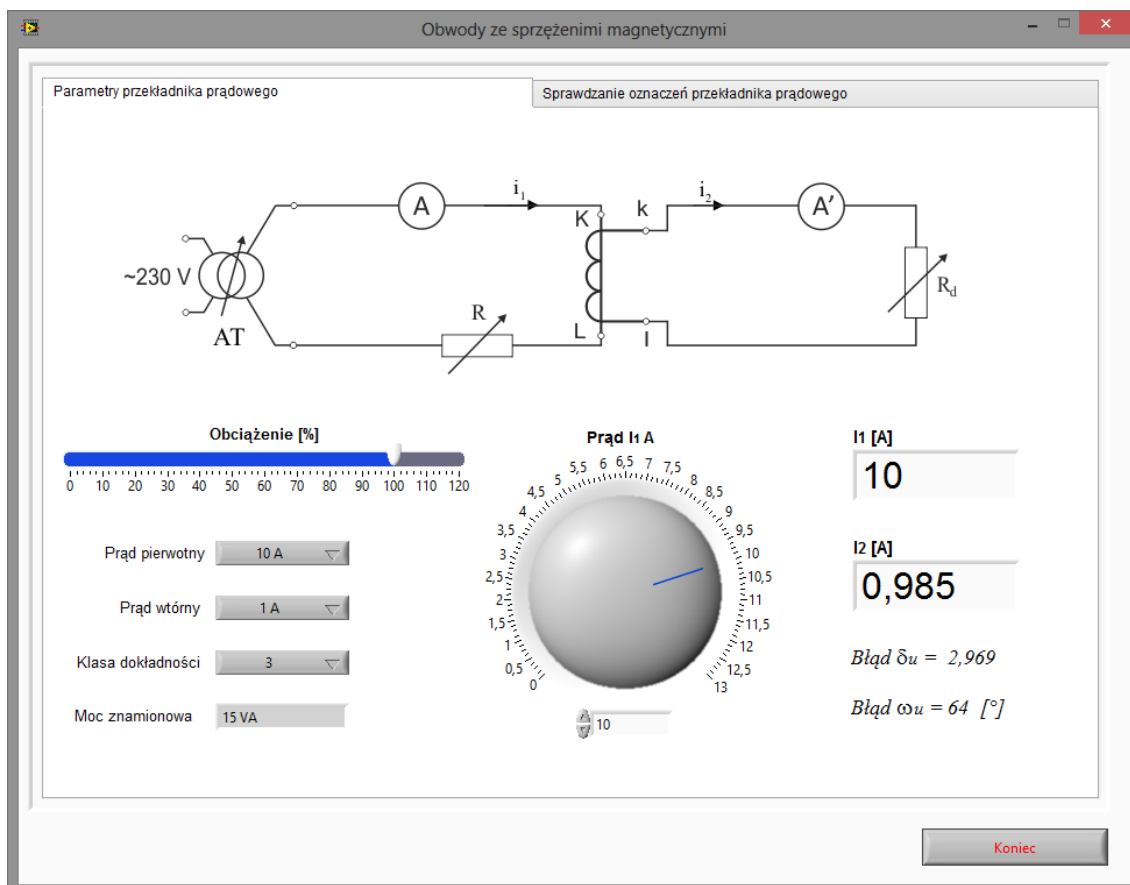
Rys. 9. Wirtualny przyrząd pomiarowy do sprawdzania oznaczenia zacisków przekładnika napięciowego.

Przekładnik prądowy.

Celem modułu jest poznanie parametrów, właściwości eksploatacyjnych oraz sposobu wyznaczania i pomiaru niektórych charakterystycznych parametrów oraz charakterystyk przekładnika prądowego.

Zadanie 20.

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku nr 10 należy wykonać pomiar błędów przekładnika prądowego w funkcji obciążenia dla różnych klas przekładnika. Obciążenie należy regulować od 0 do 120% wartości maksymalnej. Wyniki pomiarów należy zanotować w tabeli pomiarowej nr 9.

Rys.10. Wirtualny przyrząd pomiarowy do wyznaczania błędów przekładnika prądowego.

Tabela pomiarowa nr 9.

$Lp.$	$\frac{I_1}{I_{1N}} \cdot 100\%$	Obciążenie [%]	$I_1 [A]$	$I_2 [A]$	δ_u	$\omega_u [^\circ]$	$\Delta I [^\circ]$

Zadanie 21.

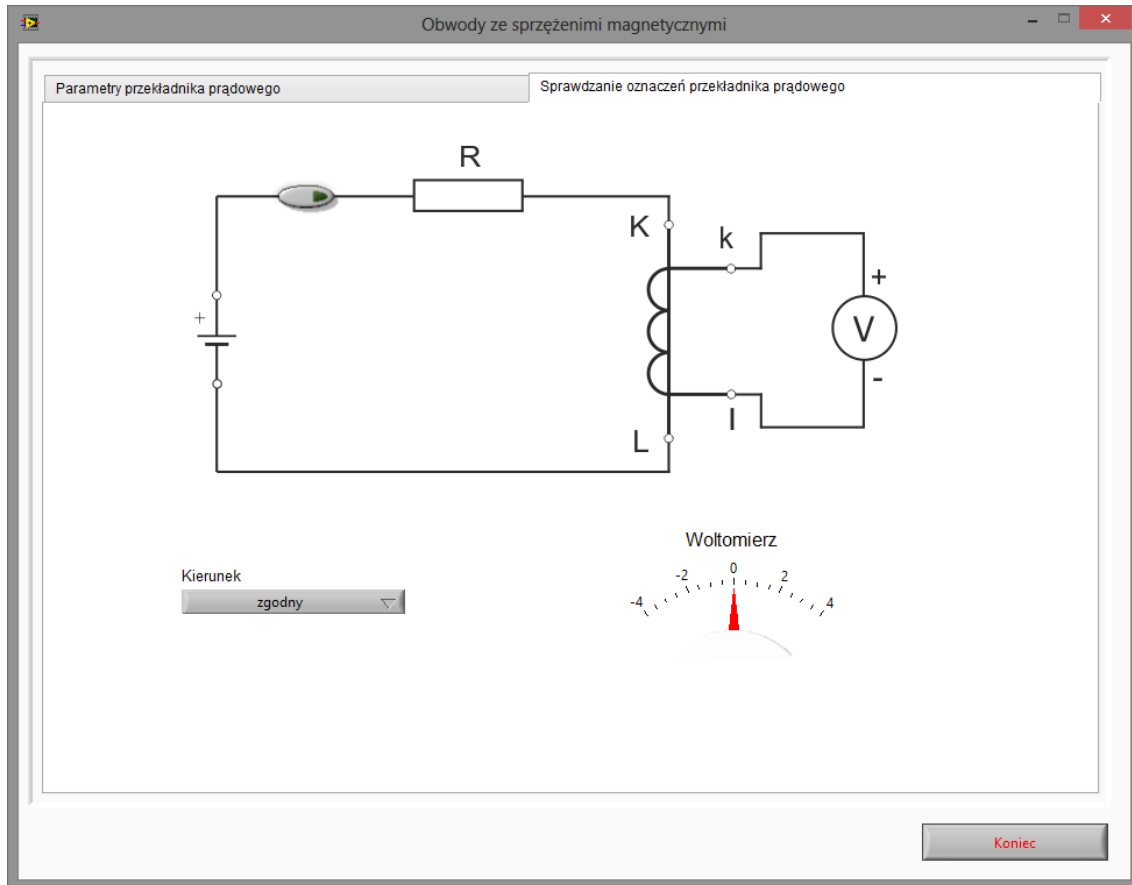
Na podstawie danych z tabeli pomiarowej nr 9 należy wykreślić wartość uchybu prądowego i kąтового w zależności od wartości obciążenia dla różnych typów obciążenia. Na wykres nanieść wartości dopuszczalne zgodnie z normą dla przekładników prądowych.

Sprawdzanie oznaczeń zacisków przekładnika prądowego.

Zadanie 22

Wykorzystując wirtualny przyrząd pomiarowy przedstawiony na rysunku 11 należy sprawdzić poprawność oznaczeń zacisków przekładnika prądowego.

Rys. 11. Wirtualny przyrząd pomiarowy do sprawdzania oznaczenia zacisków przekładnika prądowego.